

Faust Vrančić (1551. – 1617.)

Faust Vrančić (Faustus Verantius) hrvatski polihistor, iskazao se kao izumitelj, inženjer, filozof i jezikoslovac. Rođen je 1551. godine u Šibeniku, u vrlo uglednoj plemićkoj obitelji, koja je bila u rodbinskim vezama s hrvatskim banom Petrom Berislavićem i biskupom Ivanom Lučićem Stafilićem, pravnim stručnjakom angažiranim u ženidbenoj parnici Henrika VIII. i Katarine Aragonske. Obiteljska tradicija bila je briga za školovanje nadarenih članova. O Faustovu obrazovanju skrbio se njegov stric Antun Vrančić, ugledni diplomat i visoki crkveni velikodostojnik, primas Ugarske. Početno obrazovanje stekao je u Ugarskoj, a zatim je studirao pravo i filozofiju u Padovi. Zanimao se za matematiku i fiziku, usavršavajući se u Rimu i Beču. Po završetku školovanja bio je upravitelj biskupskih imanja u Veszpremu, gdje prikuplja prva tehnička znanja. Od 1583. tajnik je na carskom dvoru Rudolfa II. u Pragu. Kretao se u znanstvenom krugu okupljenom na carskom dvoru, unutar kojeg su djelovali brojni ugledni znanstvenici kao Tycho Brahe i Johannes Kepler. Rudolf II. imenuje ga 1598. čanadskim biskupom. Vrančić konačno napušta dvor 1605., putuje u Rim i ulazi u red sv. Pavla, tkz. barnabita, gdje preko G. Mazente, priređivača zbirke crteža Leonarda da Vincija, upoznaje njegov rad.

Dosljedan je borac za katoličku obnovu. Pisao je filozofska i povijesna djela, a posebno se vrijednošću izdvajaju: petojezični *Dictionarium* (Venecija, 1595), rječnik, prema Vrančiću pet najuglednijih jezika Europe (latinski, talijanski, njemački, dalmatinski, mađarski), te *Machinae novae* (Venecija, 1615/16), djelo tehničkog vizionara u kojem je navijestio nove dosege ljudskog roda. *Machinae novae* (Novi strojevi) obuhvaćaju široko područje tehnike. Na 49 slika uz komentare na latinskom, talijanskom, španjolskom, francuskom i njemačkom opisuje 56 različitih tehničkih konstrukcija. Projekti su izvorno većim dijelom Vrančićevi, ali prikazuje i izume prethodnika, koje razvija i unapređuje. Konstrukcije su tehnički i fizički izvedive te su značile veliko obogaćenje tehničkih oblika. Zastupljeni su projekti mlinova, mostova, hidrološke konstrukcije, problemi prenošenja velikih tereta, organizacija i podjela rada, te različiti tipovi satova, a najpoznatiji je projekt *Homo Volans*, prvi tiskani projekt padobrana. Vrančićeve skokove s venecijanskih kula opisao je John Wilkins, tajnik Royal Societya, na temelju čega se Fausta u literaturi naziva ocem uporabljivog padobrana.

Plodnom svestranošću Faust Vrančić primjer je renesansnog čovjeka poznatog pod pojmom *homo universalis*. Bio je pripadnik humanističke Europe, ali osjećajima duboko vezan za rodni zavičaj. Preminuo je 20. siječnja 1617. u Veneciji, te je prema vlastitoj želji prenesen i pokopan u crkvi sv. Marije u Prviću Luci, na otoku Prviću pored Šibenika.

Marijana Borić